

BRIEF UIT DEN VREEMDE.

MET DE NEDERLANDSCHE AMBULANCE NAAR ETHIOPIË.

(MET EEN PLAAT.)

8. NIEUWE GEVAREN.

Toen ik op 6 Maart mijn vorigen brief schreef, vermoedde ik in de verste verte niet, dat onze ambulance nieuwe gevaren was tegemoet gegaan, deze zelfs reeds aan den lijve gevoeld had! Ik schreef dien brief aan den vooravond van mijn vertrek naar Quoram; het nieuwe Hoofdkwartier van den Negus, waar in overleg met de chirurgen onzer beide voorposten en met dr. MELLY, den leider der Britsche ambulance, de plaatsen van vestiging dier voorposten zouden worden geregeld. Maar de reis ging niet door! In plaats daarvan kwam des nachts een boodschapper uit de omgeving van den Kroonprins, met de mededeeling, dat ons vertrek moest uitgesteld worden „à cause de quelques difficultés”. Terstond togen wij naar het kroonprinselijke verblijf, waar men ons evenwel niet kon (of wilde?) inlichten omtrent den aard der moeilijkheden of den datum waarop wij dan wèl zouden kunnen vertrekken!

Men begrijpt onze spanning, vermeerderd door de omstandigheid, dat de voorposten rechtstreeks niets van zich lieten hooren; alleen was bekend, dat de eerste Quoram, de tweede het halverwege gelegen Woldia had bereikt. Wij putten ons uit in vermoedens over wat er gaande zou kunnen zijn, tot op 11 Maart ir. DE VRIES op het vliegveld van den per vliegtuig uit Quoram naar Addis Abeba doorreizenden Amerikaanschen militairen attaché, captain MEADE, vernam, dat de muilnierkaravaan van den tweeden voorpost tusschen Cobbo en Quoram door roovers was aangevallen en geplunderd, en dat één der beide artsen niet ernstig was verwond! Ik kon het bericht moeilijk voor geheel waar aannemen, daar ik een paar uren tevoren van het Groote Hoofdkwartier de telegraphische mededeeling gekregen had, dat beide voorposten het best maakten en dat ik mij niet ongerust behoefde te maken. Deze berichten klopten in het geheel niet met elkaar, zoodat dadelijk audiëntie bij den Kroonprins werd gevraagd, met de bedoeling escorte en paspoort voor een reis naar Quoram te vragen. Een en ander kwam terstond in orde en zoo konden ir. DE VRIES en ondergeteekende op 12 Maart vertrekken.

Halverwege Woldia ontmoetten wij een convoi van eenige auto's der Britsche ambulance, op weg naar ons toe met 20 zwaar gewonden! De begeleidende collega had brieven voor mij bij zich, welke het relaas bleken te bevatten van een drama, hetwelk zich op 5 Maart, dus juist een week tevoren, even voorbij Cobbo had afgespeeld, welks bijzonderheden mijn lezers ongetwijfeld reeds bekend zijn. Even voor zonsopgang was de karavaan door roovers aangevallen; het escorte had zich wel even verdedigd, doch was daarna aan den haal gegaan. Collega A. VAN SCHELVEN was door een kogel in de borst getroffen; hij had twee etmalen op hulp liggen wachten doch was niet gevonden, maar wist tenslotte toch de plaats van den eersten voorpost te vinden. Collega VEENEKLAAS was in handen der bende gevallen, werd met den dood bedreigd, doch wist toch nog op handige wijze te ontsnappen. De uitnemende tolk en karavaanleider, ATO HAILE MARIAM (zijn naam zij hier met eere genoemd) had bij de verdediging van de karavaan den dood gevonden, met zes muilnierdrijvers en tien soldaten, en van den heelen stoet van 100 muilnieren, met hun kostbare en kostelijke lading, was niets terechtgekomen! Gelukkig luidde het slot dezer opwindende berichten, dat de gewonde het redelijk goed maakte en buiten gevaar was, en dat de overige drie collegae (de beide voorposten waren natuurlijk tot één samengesmolten) het wèl maakten!

Tot overmaat van ramp werden tevens de door ons uit het Britsche radiostation Nairobi opgevangen berichten over het bombardement der Britsche ambulance op 3 en 4 Maart bevestigd: van de Britten was niemand gewond, doch eenige patiënten werden op hun bed gedood of nog eens verwond, en een groot deel der

genomen, want slechts enkele bevoorrechte, ernstige patiënten, slapen op een der door ons uit het vaderland medegenomen bedden. Eenige tientallen bezetten de aan Europeesch maaksel herinnerende „stretchers”, welke wij van het Ethiopische Roode Kruis in bruikleen ontvingen, of op de wat minder mooie maar toch zeer bruikbare getimmerten, ons aangeboden door de Ethiopische dames der „Société de Bienfaisance de Dessié”. Het bezoek dezer fine fleur van Dessié's inheemsche bevolking vormde tot dusver wel het aardigste intermezzo in den sleur van opereeren en verbinden. Tegen 5 uur 's middags kwamen ze aanzetten (eerder op den dag bezoekt men ons liever niet, van wege mogelijke bommen!), gezet volgens rang en stand, want de dames hier te lande behooren „vollschlank” te zijn, zooals onze Oostelijke bureu gezetheid euphemistisch plegen te betitelen, gezeten op muildieren, omstuwd door het bij haar positie behorende aantal volgelingen, met of zonder geweren, gekleed in de bekende cape met vilten heerenhoed, bij een enkele echter voeten en beenen op zijn Europeesch uitgedost met kousen en schoentjes, knellend doch piekfijn! Als tolk vergezelde haar de Engelsch sprekende burgemeester van Dessié, en de dames stonden erop de door haar meegebrachte hemden persoonlijk aan onze toen 60 man sterke patiënten uit te deelen. Het rook op de zalen lang niet frisch, al had ik even tevoren de ramen laten opengooien (elke rechtgeaarde Ethiopiër denkt, dat frissche lucht hem zal dooden!), en de bezoeksters waren ontzet over alles wat zij te zien en te ruiken kregen, keken met eerbiedige verbazing naar rek- en gipsverbanden en naar het Röntgentoestel en lieten ons tenslotte vertellen, dat zij gaarne wilden weten, waarmede zij ons een genoeg konden doen. Wij wezen naar de toen ongeveer 10 gekwetsten, die op den grond in het hooi lagen, met het succes, dat na enkele dagen 24 der eerder genoemde getimmerten gebracht werden. Sindsdien is onze dagelijksche sterkte nog weer toegenomen, en zoo slapen nog altijd enkelen, zij het niet in het hooi, dan toch op op den vloer gespreide matrassen.

Nu wij ook de kerk in gebruik hebben kunnen nemen, hebben wij geen plaatsgebrek voorloopig, ook omdat vele, soms zelfs belangrijke ingrepen ambuland worden gedaan. Toch hebben wij nu bijna 100 verpleegden, en hoe het werk de laatste maand toenam, wordt het duidelijkst uit een paar cijfers.

Op 2 Februari begonnen wij ons werk, toen de Britten ons 26 patiënten brachten; in de geheele maand Februari hadden wij 50 opnemingen, namelijk 36 oorlogspatiënten en 14 zieken uit de bevolking, opgenomen via de toen nog gehouden policliniek. Met deze laatste moesten wij evenwel spoedig eindigen, toen begin Maart de gekwetsten ons begonnen toe te stroomen. In Maart hadden wij 149 opnemingen, onder wie nog slechts 11 civiele patiënten, allen in de eerste week van de maand gekomen.

Op het eerste gezicht lijkt een gemiddelde dagelijksche opneming van vijf patiënten niet zoo heel veel, maar men bedenke, dat onze patiënten wel de bewerkelijkste zijn, die men zich kan denken. Zij komen vervuild bij ons, na een wekenlangen tocht te voet of per muildier, soms onderweg uitgeschud door roovers (een enkeling kwam spiernaakt bij ons hek aanzetten), half verhongerd en verdorst, de gecompliceerde fractuur op zijn hoogst primitief gespalkt, met groote abscessen, phlegmones of met gangraen. Operatief valt er heel wat aan hen te doen, maar daarover zal ik het liever niet hebben, alleen memoreeren, dat dagen met 8 of 10 ingrepen geen uitzondering zijn! Wij hebben hier dus als het ware een groote chirurgische clinic maar niet met de hulpmiddelen en het personeel van zulk een clinic! Van onze drie chirurgen is er nog één overgebleven, en toen de artsen der voorposten nog niet terug waren, moesten wij met ons tweeën artsen de zaak verzorgen; daarin is nu verandering gekomen, en nu werken wij met ons vieren, want al is collega VEENEKLAAS „even” per vrachtauto naar Addis Abeba getogen, om zijn garderobe, grootendeels in handen der roovers gebleven, aan te vullen, voor hem in de plaats hebben wij tijdelijk een vervanger gekregen, namelijk dr. KALMAN MESZAROS, Hongaarsch arts, in dienst van het Ethiopische Roode Kruis.

Van de 140 verwonden, in Maart bij ons gekomen, kregen wij ongeveer 40 van de Britten, nadat zij begin Maart waren gebombardeerd; ongeveer evenveel door

genomen, want slechts enkele bevoorrechte, ernstige patiënten, slapen op een der door ons uit het vaderland medegenomen bedden. Eenige tientallen bezetten de aan Europeesch maaksel herinnerende „stretchers”, welke wij van het Ethiopische Roode Kruis in bruikleen ontvingen, of op de wat minder mooie maar toch zeer bruikbare getimmerten, ons aangeboden door de Ethiopische dames der „Société de Bienfaisance de Dessié”. Het bezoek dezer fine fleur van Dessié's inheemsche bevolking vormde tot dusver wel het aardigste intermezzo in den sleur van opereeren en verbinden. Tegen 5 uur 's middags kwamen ze aanzetten (eerder op den dag bezoekt men ons liever niet, van wege mogelijke bommen!), gezet volgens rang en stand, want de dames hier te lande behooren „vollschlank” te zijn, zooals onze Oostelijke bureu gezetheid euphemistisch plegen te betitelen, gezeten op muildieren, omstuwd door het bij haar positie behorende aantal volgelingen, met of zonder geweren, gekleed in de bekende cape met viltten heerenhoed, bij een enkele echter voeten en beenen op zijn Europeesch uitgedost met kousen en schoentjes, knellend doch piekfijn! Als tolk vergezelde haar de Engelsch sprekende burgemeester van Dessié, en de dames stonden erop de door haar meegebrachte hemden persoonlijk aan onze toen 60 man sterke patiënten uit te deelen. Het rook op de zalen lang niet frisch, al had ik even tevoren de ramen laten opengooien (elke rechtgeaarde Ethiopiër denkt, dat frissche lucht hem zal doodden!), en de bezoeksters waren ontzet over alles wat zij te zien en te ruiken kregen, keken met eerbiedige verbazing naar rek- en gipsverbanden en naar het Röntgentoestel en lieten ons tenslotte vertellen, dat zij gaarne wilden weten, waarmede zij ons een genoeg konden doen. Wij wezen naar de toen ongeveer 10 gekwetsten, die op den grond in het hooi lagen, met het succes, dat na enkele dagen 24 der eerder genoemde getimmerten gebracht werden. Sindsdien is onze dagelijksche sterkte nog weer toegenomen, en zoo slapen nog altijd enkelen, zij het niet in het hooi, dan toch op op den vloer gespreide matrassen.

Nu wij ook de kerk in gebruik hebben kunnen nemen, hebben wij geen plaatsgebrek voorloopig, ook omdat vele, soms zelfs belangrijke ingrepen ambuland worden gedaan. Toch hebben wij nu bijna 100 verpleegden, en hoe het werk de laatste maand toenam, wordt het duidelijkst uit een paar cijfers.

Op 2 Februari begonnen wij ons werk, toen de Britten ons 26 patiënten brachten; in de geheele maand Februari hadden wij 50 opnemingen, namelijk 36 oorlogspatiënten en 14 zieken uit de bevolking, opgenomen via de toen nog gehouden policliniek. Met deze laatste moesten wij evenwel spoedig eindigen, toen begin Maart de gekwetsten ons begonnen toe te stroomen. In Maart hadden wij 149 opnemingen, onder wie nog slechts 11 civiele patiënten, allen in de eerste week van de maand gekomen.

Op het eerste gezicht lijkt een gemiddelde dagelijksche opneming van vijf patiënten niet zoo heel veel, maar men bedenke, dat onze patiënten wel de bewerkelijkste zijn, die men zich kan denken. Zij komen vervuild bij ons, na een wekenlangen tocht te voet of per muildier, soms onderweg uitgeschud door roovers (een enkeling kwam spiernaakt bij ons hek aanzetten), half verhongerd en verdorst, de gecompliceerde fractuur op zijn hoogst primitief gespalkt, met groote abscessen, phlegmones of met gangraen. Operatief valt er heel wat aan hen te doen, maar daarover zal ik het liever niet hebben, alleen memoreeren, dat dagen met 8 of 10 ingrepen geen uitzondering zijn! Wij hebben hier dus als het ware een groote chirurgische clinic maar niet met de hulpmiddelen en het personeel van zulk een clinic! Van onze drie chirurgen is er nog één overgebleven, en toen de artsen der voorposten nog niet terug waren, moesten wij met ons tweeën artsen de zaak verzorgen; daarin is nu verandering gekomen, en nu werken wij met ons vieren, want al is collega VEENEKLAAS „even” per vrachtauto naar Addis Abeba getogen, om zijn garderobe, grootendeels in handen der roovers gebleven, aan te vullen, voor hem in de plaats hebben wij tijdelijk een vervanger gekregen, namelijk dr. KALMAN MESZAROS, Hongaarsch arts, in dienst van het Ethiopische Roode Kruis.

Van de 140 verwonden, in Maart bij ons gekomen, kregen wij ongeveer 40 van de Britten, nadat zij begin Maart waren gebombardeerd; ongeveer evenveel door

een gouvernementstransport per vrachtauto, en de overige 60 kwamen op eigen gelegenheid aansukkelen.

De meerderheid hunner is gemakkelijk, want aan geen verzorging gewend; enkelen echter, vooral de hooger geplaatsten, vallen op door hun angst en hysterisch gedrag; dat afspraken worden gemaakt om er zich aan te houden, is tot de menschheid hier te lande in het algemeen nog niet doorgedrongen, en zoo ziet de chirurg zich dagelijks genoopt zijn operatieprogramma te wijzigen, als ambulante patiënten ineens niet meer weten, dat zij beloofd hadden op een bepaalden dag terug te komen.

Dan de personeelquaestie! Onder onze ambulanceleden vindt men één gediplomeerden verpleger en dan een lid eener transportcolonne van het Nederlandsche Roode Kruis te Rotterdam, welk lid zich hier ontpopt als onverschrokken verwisselaar van verbanden, never mind den stank, de luizen en de maden! Want dat is ook een kruis: men weet, dat de Ethiopiër veel van rauw vleesch houdt; wij geven hem dat niet geregeld, maar nu en dan, als de Negus of een ander een os cadeau doet, moet er toch vleesch worden gegeven, ook wel rauw, en dan tracht de patiënt dat bij zich in bed te bewaren. Hoe het zij, dit land en ook ons hospitaal is verpest met vliegen; deze vinden blijkbaar den weg tot de groote wonden onder de verbanden, leggen er hun eieren, en bij verbandwisseling is de wondoppervlakte dan één kriewelende massa vliegenlarven geworden. Dagelijks moeten 60 tot 80 verbanden verwisseld worden, en men kan wel zeggen, dat twee tot drie onzer den heelen dag niets anders doen dan dat!

Dan is er natuurlijk de moeilijkheid der taal: alles gaat via een tolk. Wij hebben geen stroomend water, geen behoorlijk licht, bij dag noch bij avond; wij hebben niets dan vervuilde, verwaarloosde en geïnfecteerde patiënten, op soms afgrijpselijke manier verwond aan ledematen of hoofd, want men begrijpt dat lijders aan buik- en borstverwondingen den langen weg van het front naar Dessié niet afleggen!

Dan komen verder nog de onverwachte verwickelingen: op een goeden of liever een kwaden dag blijken een paar patiënten diarrhee te hebben. Het draait neer op zuiver bloed en slijm, en bij onderzoek vindt men amoeba histolytica. Desinfectie en isolatie blijken voorloopig in staat het aantal lijders daaraan te beperken tot 9, van wie twee sterven, als gevolg van de combinatie van verwonding, wondinfectie, halve verhongering en amoeben!

Een paar dagen geleden wordt ontdekt, dat een der gewonden in het beginstadium van echte pokken is! Of isolatie van den zieke en inenting van het geheele personeel en van alle verpleegden in staat zijn de dreigende pokkenepidemie te bezweren, moet in de volgende dagen blijken. Het is al heel mooi, dat men hier vaccine kan krijgen. Er is namelijk een Koepokinrichting te Diredaoua, en gelukkig had het hospitaal der Amerikaansche Adventisten nog enkele buisjes der daarvan afkomstige vaccine in voorraad. Ik kon daarover beschikken, en toen de omgeving hier vernam, dat wij vaccineerden, kwam direct de vraag, of de bevolking daarvan ook kon profiteren. Een der hierbij gevoegde photo's geeft een groep kinderen weer, ter inenting opgekomen.

Het zal mijn lezers na het bovenstaande duidelijk geworden zijn, dat in het hospitaal der Nederlandsche ambulance sinds eenige weken inderdaad onder hoogen druk wordt gewerkt; werkdagen van 7 uur voormiddags tot 8 uur namiddags zijn geen uitzondering, doch regel. En dat is voor ons allen een zegen! Want wat zouden we hier beginnen, als we niet overkropt met werk waren? Ik heb me laten vertellen, dat de grootste vijand van vroegere ambulances werd gevormd door de verveling: op dagen van ingespannen werk volgden soms weken van wachten op gewonden-transporten, die maar niet wilden komen! Daarvan hebben wij nog geen last gehad, en zooals de zaak zich thans laat aanzien, zullen we geen last daarvan krijgen ook! Ik geloof, dat ik kan verklaren, dat de geest onder de leden der ambulance voortreffelijk is; dit danken wij voorzeker aan het ontbreken van verveling, aan het werken onder hoogen druk!

10. HET PLOTSSELINGE EINDE.

Toen ik op 5 April in den vorigen brief het drukke werk der ambulance beschreef, kon niemand (en ook wij zelf niet) bevroeden, dat slechts 8 dagen later dat werk een dramatisch en onverwacht einde zou nemen. *Difficile est satyram non scribere*: men kan moeilijk zijn kalmte bewaren, wanneer men bedenkt, dat dit plotselinge, overhaaste einde de schuld is van de Ethiopische autoriteiten zelf, die de hulp der Roode Kruisambulances wel aanvaardden, doch tegelijkertijd verzuimden, deze in te lichten omtrent den stand van zaken aan het front, waardoor op het allerlaatste oogenblik de wijk moest worden genomen!

Aan behoorlijke berichtgeving wordt hier te lande eigenlijk niet gedaan en de officieele communiqué's der Regeering dringen merkwaardigerwijze niet door tot Dessié; misschien, of waarschijnlijk, droeg het Hoofdkwartier van den Kroonprins er wel kennis van, doch vond de omgeving van Zijne Hoogheid het niet noodig anderen met den officieelen of met den onopgesmukten toestand in kennis te stellen. Hiermede in overeenstemming is, dat het tegenwoordig in Ethiopië verboden is een radiotoestel te bezitten! Wij hadden er evenwel toch een in ons kamp te Dessié, maar de ontvangst was door de vele storingen bijna nooit duidelijk genoeg, om de nieuwsberichten van het kortegolfstation Londen behoorlijk te kunnen volgen, en alles wat wij wisten, was dat de Italianen zeiden, dat ten Z. van Quoram gevochten werd.

In de tweede week van April was de toestand in ons kamp aldus: onze vrachtauto's waren naar Addis Abeba sinds geruimen tijd, en wij hoorden niets: ontvingen niet de gebruikelijke telegrammen van aankomst aldaar en van vertrek daarvan. Pogingen tot verzending van telegrammen naar Nederland en Addis Abeba mislukten, daar de telegrammen eenvoudig geweigerd werden. Ik stond dus niet meer in verbinding met den Franschen gezant, die ons moest beschermen, of met het Roode Kruis in den Haag. Ook bleek er geen communicatie meer te zijn met het Groote Hoofdkwartier van den Keizer, in de omgeving van Quoram, naar men fluisterde, omdat de Italianen diens zendstation veroverd hadden. Toen dan ook de Amerikaansche militaire attaché, captain MEADE, ons kamp bezocht en ons den militairen toestand uiteenzette, was ik geneigd zijn somber inzicht te aanvaarden en rekening te houden met de mogelijkheid, dat de tegenstand der Ethiopiërs aan het Noordelijk front gebroken was, zoodat hun leger zou terugtrekken, in grooteren of minderen graad van demoralisatie, wellicht gevolgd door opstandige groepen „shifta's”, rooverbenden, waarmede een deel onzer ambulance reeds een maand eerder op zoo onplezierige wijze had kennis gemaakt. Daarachter zouden worden door blanke troepen met begrip van Roode Kruis en van de conventie van Genève, doch door eenheden zwarten soldaten, Somali's of Erythreanen, minder (of liever vermoedelijk in het geheel niet) op de hoogte van de subtiele onderscheidingen, die het tot een misdaad maken Roode-Kruis-lieden, al zijn zij met een revolver gewapend, in een vijandelijk land als vijanden te behandelen.

Er moest dus, waren de inzichten van onzen Amerikaanschen raadgever juist, getracht worden op een gegeven oogenblik een heenkomen te vinden, en zoo spoedig mogelijk achter de waarheid omtrent de legerbewegingen enz. te komen. Onze vrienden van het hospitaal der Amerikaansche Adventisten verkeerden in hetzelfde geval als wij, doch zij waren minder geneigd de inzichten van hun landgenoot te aanvaarden (een profeet wordt nu eenmaal in zijn eigen land minder geëerd!); zij zagen echter evengoed in, dat met alle mogelijkheden rekening gehouden moest worden. Daar captain MEADE op het punt stond, met een door hem gehuurden vrachtwagen naar Addis Abeba te vertrekken, werd in gemeenschappelijk overleg besloten, dat ik met hem zou mede gaan om haring of kuit te krijgen omtrent onze beide Fordauto's, welke in geval van nood voldoende zouden zijn voor het transport der Europeanen van hospitaal en ambulance met de noodigste persoonlijke bagage, en omtrent den stand van zaken, zoodat door tusschenkomst van den gedelegeerde van het internationale Roode Kruis te Genève, dr. JUNOD, en van den Franschen

gezant (die over een eigen zender beschikt, dus onafhankelijk is van de Ethiopische censuur) zoo noodig van gedachten kon worden gewisseld met het Nederlandsche Roode Kruis te den Haag. Inmiddels zouden in hospitaal en kamp de noodige maatregelen worden genomen om het vertrek zoo noodig te bespoedigen, door inpakken van den inventaris, evacuatie van verpleegden, en samenstelling van een muilnierkaravaan; met dit laatste zou zich in het bijzonder de zendeling belasten: hij spreekt de diverse landstalen en kent land en volk! Zou ik onderweg onze vrachtauto's tegenkomen, dan zou het van de door deze medegebrachte berichten afhangen, wat mij verder te doen stond: doorgaan naar Addis Abeba, of terugkeeren naar Dessié.

Zoo werd op Vrijdag 10 April de reis aanvaard en Zaterdagavond ontmoetten wij de beide Nederlandsche auto's bij de zeer gezwollen Robirivier; even tevoren passeerde ons een vrachtauto met een Britschen journalist en den heer BENTINCK; de laatste had zich ermede belast een zending gasmaskers (vervaardigd door Ethiopische dames) naar het Hoofdkwartier van den Keizer te brengen, wat ons bewees, dat men te Addis Abeba den toestand niet zoo somber inzag.

Onze vreugde over het ontmoeten der auto's werd echter aanzienlijk getemperd, toen het bleek, dat een daarvan in de rivier was blijven steken en dat vermoedelijk een paar dagen gemoeid zouden zijn met het op het droge halen en weer in orde brengen: de heele motor was onder water! Daarmede was onze transportmogelijkheid in eens tot op de helft verminderd. Dien Zaterdagavond hielden wij met ons vieren kriegsraad (de beide inzittenden onzer auto's waren ir. DE VRIES en collega VEENEKLAAS; de laatste was even naar Addis Abeba geweest om zijn garderobe aan te vullen, wat na de aanraking met de shifta's hoog noodig was!). DE VRIES kreeg opdracht, zoo snel mogelijk naar Dessié door te rijden en na aankomst aldaar paspoorten aan te vragen, eventueel een muilnierkaravaan samen te stellen, kortom, in overleg met collega COLAÇO BELMONTE, die mij in het kamp verving, de maatregelen te treffen, die het vertrek zoo noodig zouden kunnen bespoedigen. Collega VEENEKLAAS bleek koorts gehad te hebben en niet in staat te zijn, een heelen dag of langer op een hotsenden wagen te zitten, hetzij naar Addis Abeba, hetzij naar Dessié. Bovendien zou hij noodeloos plaatsruimte en gewicht in beslag nemen, zoodat besloten werd hem een eindje mede te nemen en dan achter te laten, onder de hoede van een Poolschen wegingenieur. Tenslotte zou ik naar Addis Abeba doorrijden, ook om de voor Dessié bestemde auto bij eventueel noodigen terugkeer niet te belasten, en om het eerder besproken contact met Europa, de Ethiopische autoriteiten, den Franschen gezant en dr. JUNOD te bewerkstelligen.

Zoo togen wij allen op dien Paaschzondagochtend op weg, geen van allen vermoedende, dat op den avond van Paaschmaandag de toestand in Dessié reeds zoodanig verergerd zou zijn, dat aan de leiding der ambulance niets anders overbleef dan voor de optrekkende Italianen en vooral door de groeiende opwinding in stad en omgeving, zich uitende in onophoudelijk schieten, kreten van haat tegen de vreemdelingen, in het leegloopen van ons ziekenhuis, waaruit vrijwel alle patiënten zich lieten wegdragen, de wijk te nemen. Het mag een wonder heeten, dat onze eenige vrachtauto juist dien namiddag tegen 6 uur ons kamp kwam binnenrijden, zoodat tegen 11 uur des avonds de tocht naar Addis kon worden aanvaard, zonder dat wij in staat waren iets van onzen kostbaren en kostelijken inventaris mede te nemen, of voor de enkele overgebleven verpleegden iets anders te doen, dan hen na een laatste verbandwisseling in de hoede te laten van den braven pater Lazarist MARCEY, die van zijn superieur te Addis Abeba opdracht had gekregen op zijn post te blijven.

Uit het rapport van dr. A. COLAÇO BELMONTE over de bewogen laatste dagen der ambulance neem ik het volgende over, ietwat verkort:

„Zondag 12 April. Herhaald vliegtuigbezoek. Sinds drie dagen komen groote menigten mannen uit het Noorden opzetten. Dessié wordt sinds gisteren versterkt; ons kamp ligt in den gordel. Deze maatregel moet volgens den burgemeester dienen als bescherming tegen de shifta's. De onrust neemt overal toe. Om 10 uur voor-

middag ga ik op informatie uit en verneem, dat den vorigen avond de Zweedsche officier, die de versterkingen aanlegde, met alle beschikbare camions, kanonnen, mitrailleurs en bagage van den Kroonprins vertrokken is; hij schreef een briefje aan den zendeling: „toestand zeer ernstig”.

Besloten wordt 100 muildieren naar het kamp te laten komen en een audiëntie bij den Kroonprins aan te vragen; deze vindt plaats om 5.30 namiddag, met ABBA JOSIEF als tolk. Ik vraag om: sabanja's gedurende den nacht, niet overdag, ter voorkoming van misverstanden bij vliegtuigen; vier geweren en twee revolvers met munitie, en paspoorten voor ons allen. Dit alles wordt toegestaan, maar men verwacht er een brief over! De Kroonprins geeft ons den persoonlijken raad te vertrekken; hij bedankt mij voor de diensten, door ons aan Zijn Vader en hem bewezen. Op mijn antwoord, dat wij op onze auto's moeten wachten, zegt de Prins alleen, dat ons vertrek niet overhaast behoeft plaats te vinden, maar dat het heele land om Dessié onveilig is! De Prins laat mij door ABBA JOSIEF zeggen, dat hij weet, dat wij kunnen zwijgen.

Des middags Paaschdiner bij Pater MARCEY; aan tafel bespreken wij dit nieuws en wordt besloten, alles in gereedheid te brengen en een sterk escorte te vragen. Er bestaat geen verbinding met Addis Abeba en in Dessié heerscht kennelijk groote nervositeit. ABBA JOSIEF is van oordeel, dat wij zoo spoedig mogelijk moeten vertrekken.

Maandag 13 April. De tolk gaat naar den Kroonprins met den gevraagden brief, doch blijft den heelen dag weg. Wij pakken instrumenten, kostbare geneesmiddelen enz. en particuliere zaken in. De muildieren komen niet, patiënten vluchten weg en op zaal heerscht wanorde. Ook verschijnen bombardementsvliegtuigen, wat de algemeene opwinding der patiënten verhoogt. Alle verbanden worden verwisseld, doch enkele patiënten eischen, dat hun verband definitief wordt afgenomen. Vele nieuwe verwonden laten zich policlinisch behandelen en verdwijnen daarna overhaast.

De muildieren komen niet: de Prins blijkt ze gerequireerd te hebben, zoodat wij zonder eenig vervoermiddel zitten. Inmiddels komt een auto met den heer BENTINCK aan, die mij vertelt, dat onze auto's achter hem aankomen. Weer naar den Kroonprins. De secretaris ontvangt me en wil geen passen geven, omdat het alles maar loos alarm is! Op mijn aandringen wil hij ze tenslotte wel geven, doch door zijn talmen heb ik ze des avonds om 9 uur nog niet. Iemand uit de omgeving van den Prins vertelt me, dat deze des avonds zal vluchten en in een kort onderhoud zonder tolk zegt de Prins, dat wij zoo spoedig mogelijk moeten vluchten, zonder evenwel de middelen daartoe te mijner beschikking te stellen. Weer verschijnen vliegtuigen en in de paniek glip ik achter den secretaris in diens schuilhol; hier en daar hoor ik roepen „dood aan de vreemdelingen”. Mij wordt echter geen haar gekrenkt. Kort hierna komt ir. DE VRIES met één camion aanrijden; op mijn verzoek gaat hij direct door naar het kamp, terwijl ik nog zal trachten passen en muildieren los te krijgen. Om 8.30 rijd ik onverrichter zake naar het Amerikaansche hospitaal, waar men bezig is aller vertrek met den vrachtauto van den heer BENTINCK te regelen.

Ondertusschen wordt rondom ons geschoten en hoort men hier en daar kermen. Daar de Amerikanen benzine nodig hebben en wij die in ons kamp bezitten, kan ik met hun auto naar ons kamp rijden om hun de benzine te verschaffen. Paarden en muildieren laten wij achter, en met getrokken revolvers en geweren trekken wij naar ons kamp, terwijl langs den weg de schoten knallen. In ons kamp besluiten wij ten spoedigste te vertrekken. Het heele personeel zal gezamenlijk met dat der Amerikanen per muildierkaravaan naar Addis Abeba reizen; daartoe worden onze paarden en muildieren te hunner beschikking gesteld.

Haastig pak ik nog mijn koffers, en tegen 11 uur verlaten wij ons kamp ...”

Wat gebeurde inmiddels in Addis Abeba? Ik kwam er Dinsdagavond 14 April aan, en werd in het hotel na een paar uren opgezocht door dr. MELLY, den chef der Britsche ambulance, die mij mededeelde, dat hij aan de autoriteiten vergunning had gevraagd den volgenden morgen naar Dessié te vertrekken om er het ambu-

lancewerk te hervatten. Men kan zich begrijpen, dat mij even een beschaamd gevoel bekreep: daar had ik enkele dagen tevoren besloten maatregelen te doen treffen voor vertrek der Nederlandsche ambulance uit Dessié, en nu wilden de Britten erheen! Waren wij bangerds, minder flink dan de Britten? Tot mijn opluchting kwam even later dr. JUNOD mij ook opzoeken; hij vertelde, dat de Britten optimisten waren, die toch geen vergunning tot vertrek naar Dessié zouden krijgen, en dat ik vermoedelijk de wijste was geweest door de noodige maatregelen voor te schrijven!

Den volgenden ochtend gingen wij samen naar den Franschen gezant, die drie dagen tevoren een telegram uit den Haag had ontvangen, waarin mij vrijheid van handelen werd gegeven, gezien de veranderde omstandigheden! Des avonds om half 12 kwam dr. JUNOD in mijn hotelkamer melden, dat volgens door hem ontvangen berichten de Italiaansche vlag boven Dessié woei! Men begrijpt de gedachten, die op mij aanstormden! Waren de kameraden gered? Hadden zij bijtijds de noodige maatregelen kunnen nemen?

Men verlange van mij hier geen volledige beschrijving der gebeurtenissen. Ik moge volstaan met de mededeeling, dat allen behouden te Addis Abeba aankwamen, de laatste drie met behulp van de Britsche ambulance, welke sportief hare vrachtauto's tot dat doel in gebruik stelde!

En zoo was aan de avonturen der Nederlandsche ambulance een einde gekomen; aan het eigenlijke werk hoop ik binnenkort, in samenwerking met collega COLAÇO BELMONTE, een medische nabetrachting te wijden. Thans alleen het voorloopige slot onzer avonturen in Ethiopië: wij werden door het Nederlandsche Roode Kruis teruggeroepen, met de mededeeling, dat het vrachtschip Palembang van den Rotterdamschen Lloyd Djiboeti zou aandoen om ons huiswaarts te voeren. Zoo namen wij na een paar dagen afscheid van alle officieele en persoonlijke relaties, in Addis Abeba verkregen. De Minister van Buitenlandsche Zaken, Z. Exc. BELATEN GHETA HEROUY, voorzitter van het Ethiopische Roode Kruis, wees er in zijn afscheidsspeech op, dat Nederland, een land zonder eenige oeconomische of politieke betrekkingen tot Ethiopië, toch een belangrijke ambulance had gezonden en dat dit zeer gewaardeerd werd. De Fransche gezant nam op buitengewoon hartelijke en waardeerende wijze afscheid, ook om er den nadruk op te leggen, dat de Nederlandsche ambulance een der weinige was, welke niet was uitgezonden om politieke, oeconomische of zendingsmotieven, en daarom dubbel was gewaardeerd.

Tot het laatste oogenblik bleven wij in de oorlogsatmosfeer: even voor het vertrek van den trein, 24 April, kwamen Italiaansche bombardementsvliegtuigen opzetten; zij vergezelden onzen trein zelfs eenigen tijd, tot schrik der hoofdstedelingen, niet zooals wij aan dergelijk bezoek gewend! Drie dagen duurde de treinreis, vermoeiend, stoffig en vooral warm, en nu zitten wij sinds gisteren in het heete Djiboeti, te midden van een groot aantal avonturiers uit heel Europa, in overvolle hotels te wachten op onze boot. De wetenschap, dat op 1 Mei de Palembang er zal zijn, verzacht het lijden, verbonden aan een verblijf in deze Roode-zeehaven!

Djiboeti, 27 April 1936.

CH. W. F. WINCKEL.

Fig. 10. De orthopaedische operatietafel van het hospitaal der Ned. ambulance te Dessié.

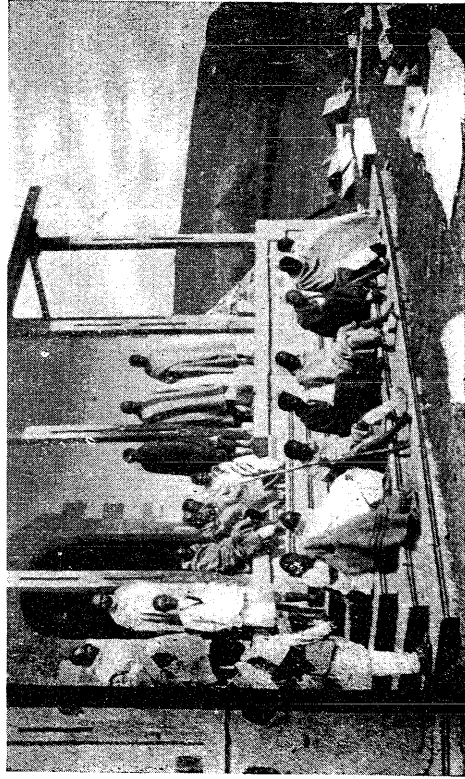

Fig. 12. De nog niet afgebouwde kerk der Fransche missie te Dessié is in gebruik genomen als ziekenzaal. Eenige verpleegden op de treden der trap.

Fig. 11. Wegens het voorkomen van pokken onder de verpleegden wordt het geheele hospitaal ingeënt; ook uit de omgeving worden vele kinderen gebracht.

Fig. 13. Kogelschot door den arm, nadat de verwonde in vier weken van Makalé tot Dessié geloopt is; de uiteinden van radius en ulna steken uit in de gangraeneuse wond.

CH. W. F. WINCKEL, MET DE NEDERLANDSCHE AMBULANCE NAAR ETHIOPIË.